

Allmänna utskottet

§ 6

Dnr KLK 2025/1265 04

Remiss Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner**Allmänna utskottets beslut**

1. Anta remissvar avseende remissen ”Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner”.

Beslutsunderlag

- a) Tjänsteskrivelse, *Tjänsteskrivelse- Remissvar: Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner (Fi2025/02010)*, daterad 2026-01-21.
- b) Missiv, *Remissmissiv Justerad beräkning av administration, inkommen 2025-11-04*.

Sammanfattning av ärendet

Rättviks kommun avstyrker förslaget om justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen. Kommunen anser att förslaget brister i helhetsperspektiv, bygger på otillräckligt underbyggda metodval och står i konflikt med grundläggande principer om likvärdighet och legitimitet i det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Förändringar av denna karaktär bör endast genomföras inom ramen för en samlad översyn av hela utjämningsystemet.

Bakgrund

Rättviks kommun har tagit del av promemorian *Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner* och vill framföra följande synpunkter. Kommunen delar ambitionen att utjämningsystemet ska vara långsiktigt hållbart, träffsäkert och bygga på sakliga och transparenta grunder. Samtidigt bedömer Rättviks kommun att det aktuella förslaget inte uppfyller dessa krav och att det riskerar att försvaga både systemets funktion och dess legitimitet.

Helhetsperspektivet är nödvändigt

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet är ett sammanhängande system där olika delar samverkar för att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommunerna. Den aktuella promemorian behandlar endast en begränsad del av kostnadsutjämningen – administration och politisk verksamhet – utan att samtidigt beakta övriga delmodeller eller systemets samlade effekter.

Detta står i tydlig kontrast till Utjämningskommitténs betänkande *SOU 2024:50 Nätt och jämnt*, där hela utjämningsystemet analyserades samlat och med utgångspunkt i strukturella, opåverkbara faktorer. Rättviks kommun anser att ett sådant helhetsgrepp är nödvändigt för att säkerställa systemets

Allmänna utskottet

interna logik, förutsägbarhet och legitimitet. Att genomföra isolerade förändringar i ett komplext system riskerar att skapa nya obalanser och försvåra kommunernas långsiktiga planering, särskilt i ett läge där ytterligare förändringar i utjämningsystemet har aviserats.

Smådriftsnackdelar, inte gleshet, driver administrativa merkostnader

Promemorian utgår i stor utsträckning från antagandet att geografisk gleshet är en central orsak till höga administrativa kostnader. Rättviks kommun delar inte denna bedömning.

Administrativa kostnader påverkas i första hand av kommunens befolkningsstorlek. Alla kommuner måste, oavsett geografiska förhållanden, upprätthålla grundläggande funktioner såsom politisk ledning, ekonomi, HR, juridik, nämndadministration och kommunledning. Dessa funktioner är endast i begränsad utsträckning skalbara och medför därför tydliga smådriftsnackdelar i kommuner med få invånare.

Utgjämningsskommittén konstaterade att sambandet mellan gles bebyggelsestruktur och administrativa merkostnader är svagt samt att den nuvarande gleshetsmodellen är svår att förvalta. Kommittén föreslog därför en ny modell för beräkning av gleshet, framtagna med stöd av analyser från Lunds universitet. Promemorian avviker från dessa slutsatser utan att tillräckligt tydligt redovisa varför de föreslagna justeringarna bättre speglar faktiska strukturella kostnadsskillnader. Rättviks kommun anser att hög träffsäkerhet måste väga tyngre än förenkling i ett system av denna betydelse.

Omfördelning mellan små och glesa kommuner

Förslaget innebär i praktiken en omfördelning mellan olika grupper av små och glesa kommuner, medan mer befolkningsstarka och ekonomiskt starka kommuner i huvudsak lämnas opåverkade. Detta riskerar att ställa landsbygdskommuner mot varandra och försvaga kostnadsutjämningsens roll som ett nationellt solidaritetssystem.

För Rättviks kommun innebär förslaget en betydande intäktsminskning som inte kan motiveras av förändrade behov eller förbättrade strukturella förutsättningar. Förslaget innebär därmed att vissa kommuner får försämrade ekonomiska villkor utan att detta står i proportion till deras faktiska kostnadsstruktur.

Uppmaning till kommunsammanläggning

Promemorian innehåller återkommande hänvisningar till behovet av kommunsammanslagningar som ett sätt att stärka kapaciteten i mindre kommuner. Rättviks kommun delar inte denna ansats. Att använda kostnadsutjämningsen som ett indirekt styrmedel för förändringar av

Allmänna utskottet

kommunstrukturen riskerar att underminera systemets legitimitet och ligger utanför dess grundläggande syfte. Kostnadsutjämningen ska skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar utifrån strukturella skillnader och inte användas för att driva organisatoriska förändringar.

Frågor om kommunsammanslagningar är ytterst demokratiska frågor som måste avgöras av berörda invånare. För många landsbygdskommuner innebär sammanslagningar dessutom inte nödvändigtvis minskade kostnader, utan kan i stället leda till större geografiska avstånd och ökade strukturella utmaningar.

Avslutningsvis

Rättviks kommun anser sammanfattningsvis att:

- förändringar i kostnadsutjämningen bör behandlas samlat och inte genom isolerade justeringar,
- förslaget strider mot principen om likvärdighet och riskerar att försvaga legitimiteten i utjämningssystemet,
- administrativa merkostnader i huvudsak drivs av kommunstorlek och smådriftsnackdelar, inte av gleshet, och
- kostnadsutjämningen inte ska användas som verktyg för att påverka kommunstrukturen.

Mot denna bakgrund avstyrker Rättviks kommun förslaget i dess nuvarande form.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Anta remissvar avseende remissen ”Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner”.

Yrkanden

1. Daniel Wenngren (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslut skickas till

Regeringskansliet, Finansdepartementet
Katharina Mansfeld, kommundirektör
Erik Mååg, ekonomichef